

Stručni rad

Poticanje glazbeno nadarenih učenika na razvoj talenta u osnovnoj školi

Tanja Avsec

OŠ Ivana Cankarja, Vrhnika, Slovenija

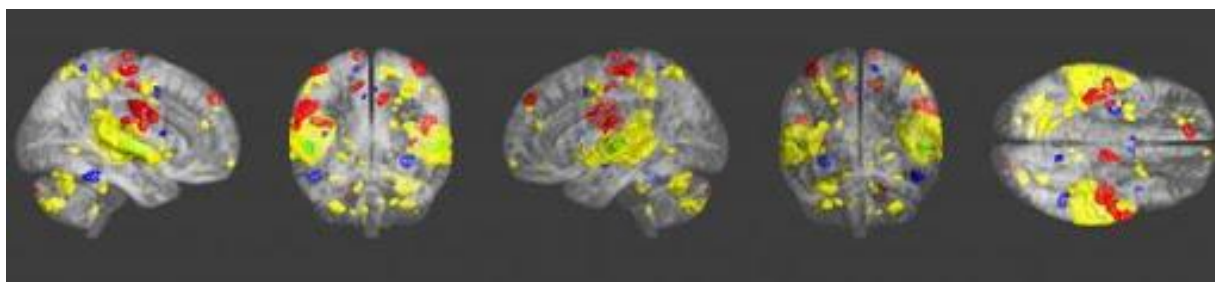
Sažetak

Učiteljica glazbene umjetnosti, glazbenih izbornih predmeta i zborova u OŠ Ivana Cankara Vrhnika prezentirala je planiranje, organizaciju i provedbu učenja glazbeno talentiranih učenika u zadnjoj trijadi osnovne škole. Sustavno se opisuje i prezentira primjer dobre prakse i kreativne metode te izazovi poučavanja talentiranih učenika različitih dobi i razreda, koji svoje dobiveno znanje uspješno i uvjerljivo prezentiraju na javnoj izvedbi. Osim znanja sviranja instrumenta, koje stječu iskustvenim učenjem, sudionici stječu i vještine i spretnosti koje unatoč talentu nisu imali. Tijekom satova nastave stječu hrabrost odlučiti se o novim i nepoznatim stvarima, odvažnost živjeti izvan svojih okvira i suočavati se sa svojim talentom, spoznaju da učenje nove aktivnosti može biti konstruktivno i postupno, na završnom nastupu praktično provjeravaju i dožive rezultat kreativnog učenja i ponavljanja najtežih zadataka, upoznaju složenost učenja na vlastitim pogreškama, složenost samokritike i potrebu uvažavanja pozitivne kritike drugih, strpljenja i ustrajnosti u postizanju željenog uspjeha i cilja.

Ključne riječi: *glazbeni talent, inovativne nastavne metode, iskustveno učenje, sviranje instrumenta.*

1. Svrha razvijanja talenta u OŠ

Kad dijete ili mlada osoba svira neki instrument, bilo koji glazbeni instrument, to također može donijeti radost i međusobnu dobrobit slušateljima izražavanjem emocija kroz sviranje. Kad stvara glazbu, dopušta svojoj mašti da odleti u udaljena mjesta, svjetove, prostore za koje inače nikada ne bi saznao. Prilikom reprodukcije s drugima, u grupi, može upoznati vrijednost grupnog sviranja ili sviranja u ansamblu (francuski: ensemble - grupno, zajedno). "Mnogi dijelovi mozga aktivni su tijekom slušanja glazbe (slika 1). Međutim, kada izvodimo glazbu - pjevamo ili sviramo neki instrument, mozak radi na svim područjima: kognitivnom, bihevioralnom i emocionalnom, jer se aktiviraju centri za vizualnu, slušnu, motoričku i emocionalnu percepciju. U mozgu se događa pravi percepcijski vatromet." (Anita Collins, 2014.)

Slika 1: How music touches the brain (Kako glazba dodiruje mozak). Izvor: <https://sciencenordic.com/finland-music-psychology/how-music-touches-the-brain/1417737>, dne 21. 4. 2021.

Na Muzičkoj akademiji znaju da glazbenik koji studira na Akademiji do svoje 20. godine već ima 10.000 sati vježbe. No nije važna samo vježba, već i način na koji se glazba izvodi. Violinist Leopold Auer sažeo je to u poznatu rečenicu: "Vježbaj prstima i iskoristit ćeš cijeli dan. Vježbaj glavom i obaviti ćeš za dva sata."

Razvijanje glazbenog talenta u osnovnoj školi taj je početni poticaj koji je svima potreban na putu do glazbe u njihovom životu ili cjeloživotnom učenju.

2. Planiranje i organizacija

Razvijanje glazbenog talenta u OŠ Ivana Cankara u Vrhnici izvodi se od početka devetogodišnje osnovne škole. Među učenicima je za glazbu stalno vladalo veliko zanimanje (u daljnjem tekstu naziv se odnosi na učenike i učenice), osobito u zadnjoj trijadi.

Satovi su se provodili jednom tjedno, uglavnom 1 školski sat, ali su se satovi produžavali zbog velikog interesa učenika. Mogao se prijaviti svaki učenik, neovisno o glazbenom predznanju. Poznavanje instrumenta bilo je poželjno, a ne i uvjet za pohađanje te djelatnosti.

Škola je pored Orffovog instrumentarija, nekoliko tamburina, tri mala bubnja i pianina, zbog atraktivnosti kupila još tri cajona, dvije električne ritam gitare i jednu električnu bas gitaru. Također su dobili dvije akustične gitare i sintesajzer.

Nakon uvodnih satova, u kojima je učiteljica identificirala i upoznala razinu predznanja pojedinaca, broj učenika bez predznanja, želje učenika, koji raspoloživ instrument bi

željeli svirati, melodijski i ritmički sluh svih prijavljenih, glasovne vještine, sposobnost čitanja partitura, interes za stvaranje glazbe, sposobnost improvizacije u razredu i u javnosti te spremnost i razina želje za javnom završnom izvedbom, svake godine je iznova napravila plan i svakom učeniku dodijelila instrument za sviranje u ansamblu. Onima koji su već svirali svoj instrument, dodijelila je drugi, kako bi i oni naučili svirati druge instrumente. Instrumente je dodijelila učenicima prema melodijskom i ritmičkom sluhu. Učiteljica je također dodijelila pjevačku ulogu djeci s najboljim sluhom i dobrim glasom.

Budući da je često bilo više učenika nego instrumenata, postava se mijenjala od izvođenja jedne do druge pjesme. Svaki je imao priliku naučiti osnove sviranja barem na tri instrumenta.

Zatim je učiteljica odredila program izvedbe koji su pripremili u 35 školskih satova, naučili ga i izveli na javnoj priredbi na kraju školske godine. Obično su učenici uspjeli naučiti šest pjesama u jednoj školskoj godini, to jest u deset mjeseci. Nakon što je završila planiranje rada, izradila je i pripreme za tjednu nastavu tog predmeta.

Već na prvim sastancima uspostavljen je red. To znači da svi učenici sami pripreme instrumente iz ormarića u učionici na svoje prostore te ih i pospreme na kraju sata. Također to uključuje i pripremu kabela, produžnih kabela i pojačala.

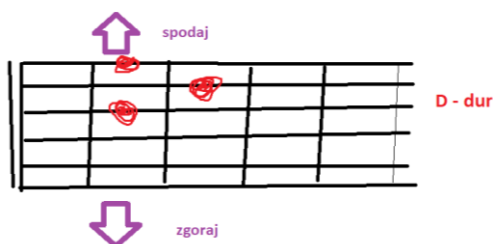
Rad sa učenicima u nastavku članka predstavljen je tako kao da nitko od učenika nema predznanja ali veliki talent, jer se kod njih pokazao i najveći napredak u učenju.

3. 1. Proces učenja sviranja gitare

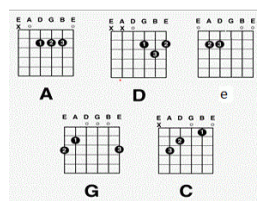
Učiteljica je koristila osnove za učenje gitare. Najprije su se učenici upoznali s držanjem kod sviranja gitare, s načinom ugađanja žica (instrumente je učiteljica ugađala na nastupima zbog intonacijske točnosti, a sami su to radili tijekom vježbi). Ugađali su ih uz pomoć klavira, s time da im je učiteljica označavala tipke na klaviru koje su bile prikladne za ugađanje gitara. Mjesec dana su vježbali tehniku prstiju i prebiranje po strunama. Svirali su prstima, a zatim i klizaljkom (trzalicom).

Dva školska sata bila su posvećena samo sviranju bez prebiranja akorda, sljedeća dva sata kombinaciji držanja tri osnovna akorda tonike, dominante i subdominante. Većinu vremena počeli su s D-A-G ili C-G-F akordima, iako više puta prvima (D-A-G), jer je F akord za početnika prilično zahtjevan.

Zadaci su se uspješnije izvodili ako je učenik vježbao i kod kuće. Vladala je velika volja i interes. Ako kod kuće nije imao instrument, gitaru, za domaću je zadaću od kartona izradio prebiralicu s prečkama. Uz sliku držanja na prebiralici, savladao je i držanje, napisano u tabulaturama ili TAB-sima.

Slika 2: Izgled prebiralice za gitaru od kartona za dešnjake.
Izvor: Arhiva autorice.

Slika 3: Tabulature za akorde gitare
Izvor dostupan na:

<https://zmaga.com/content.php?id=2534>.

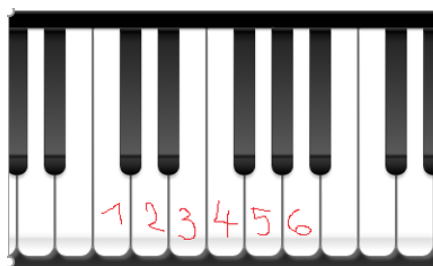
Nakon četiri ili pet tjedana upoznavanja osnovnih koraka i vještina, već su počeli učiti svirati prvu pjesmu na gitari.

3.2. Proces učenja sviranja klavijature

Učiteljica je imala jedinstven pristup učenju sviranja klavira - pianina i sintesajzera, jer programiranje različitih boja zvuka sintesajzerom nije predstavljalo nikakav problem. Opći dogovor je bio da su učenici za sviranje na početku koristili jedan prst ako je trebalo zasvirati melodiju. Kasnije su svirali sa svim prstima.

Za sviranje akorda savjetovala im je da koriste prste obje ruke jer im je time sviranje nekoliko uzastopnih akorda bilo puno lakše. Učenje se odvijalo napamet, no učiteljica je poticala čitanje iz zapisa koji nije bio notalan nego proizvoljan, moglo bi se reći i apstraktan, grafički.

Kako su imali zapisane melodije odnosno akorde? U bilježnicu su nacrtali klavijaturu i na njoj brojevima označili tonove - tipke koje se pojavljuju u melodiji (Slika 4).

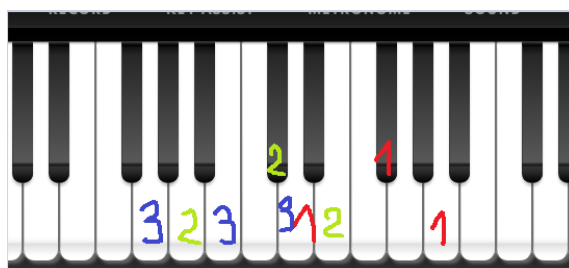
Slika 4: Primjer numeričkog označavanja tipki melodije Čuk se oženio. Izvor: Arhiva autorice.

Za sviranje melodije Čuk se oženio tako trebamo 6 tipaka. Svaka tipka dobila je svoj vlastiti broj. Osim označenih tipki u određenom slijedu, koje se međusobno slijede kao tonovi u melodiji, napisali smo sa strane i slijed izvođenja numeriranih tipki (Slika 5), koji ilustrira redoslijed sviranja tipki i način na koji se melodija svira ritmički.

1 2 3 4 5- 5- 6- 6- 5---
 6- 6- 5---
 4 4 4 4 3- 3- 2- 2- 5---
 4 4 4 4 3- 3- 2- 2- 1---

Slika 5: Primjer zapisa pjesme Čuk se je oženil na grafički i ritmički način. Izvor: Arhiva autorice.

Aranžmane za pjesmu u početku je pisala sama učiteljica, kasnije posle nekoliko mjeseci je mogao to raditi učenik. Ovisno o sposobnostima klavijaturista odn. svih članova ansambla, već se pri izradi aranžmana moglo se odlučiti za sviranje melodije ili praćenje akordima, suzvučno (istovremeno zvučanje svih tonova). Ako je skladba ili aranžman skladbe zahtijevao pratnju klavijaturiste akordima, zapis je izgledao drugačije (Slika 8). Prvo mu je bojom označila položaje akorda na klavijaturi, naravno redosljedom kojim se sviraju u određenoj skladbi.

Slika 8: Primjer numeričkog označavanja tipki na klavijaturi za sviranje akorda. Izvor: Arhiva autorice.

Sljedeći niz su imali napisan sa strane. Predstavljao je stvarni niz akorda (Slika 9).

1 x4, 2 x4, 3 x2, 2 x2, 1 x3

Slika 9: Primjer ispravnog numeričkog niza sviranja akorda. Izvor: Arhiva autorice.

Boje u zapisu važne su jer su učeniku omogućile da se bolje orijentira u zapisu. Zapis im se činio razumljivim, brzo su osvojili pratnju i melodije raznih skladbi. Učenjem skladbi su počeli nakon dobrih mjesec dana.

3.3. Proces učenja sviranja cajona

Učenje ritma je, naravno, mnogo lakše od učenja melodije, gdje se kombiniraju i ritam i melodija.

U ritmičkoj izvedbi pojavio se novi problem, naime koordinacija glave i ruku. Današnji adolescenti u kretanju su lošiji u odnosu na generacije prije njih, a i tjelesna koordinacija im je lošija nego kod njihovih prethodnika. Zato su uvijek prvo počeli svirati cajone s pravilnim držanjem instrumenta. “Na cajon sjednemo i raširimo noge tako da imamo prednji gornji rub slobodan za sviranje. Noge stavimo lijevo i desno od cajona, a zajedno s cajonom možemo se i malo nagnuti unatrag kako bismo imali ravni križni dio leđa. Držimo se uspravno, opustimo ramena i sviramo udarajući cijelim rukama, a

ne samo iz zapešća." (Strajnar, 2005.). Desnom rukom udaramo po sredini cajona (bas), lijevom rukom udaramo prstima po rubu cajona (snare) (Slika 10).

Slika 10: Jedan od položaja sjedenja na cajonu. Izvor dostupan na:

<https://i.ytimg.com/vi/Z3dhfyS4JvQ/maxresdefault.jpg>, 21.4. 2021.

Nastavili su jednostavnim udarcima po sredini jednom rukom, a drugom rukom po rubu (bas - snare) u različitim ritmičkim uzorcima.

I u ovom je slučaju iznimno važna vježba kod kuće, kao i naknadna zajednička vježba u razredu. Osnove su učili prvih pet tjedana, nakon čega je uslijedila zajednička svirka na radost cijelog ansambla.

Učiteljica je od samog početka za ritmičku pratnju birala učenike koji su imali bolji ili odličan sluh, jer je ritam podržavao i ostale koji su bili malo siromašniji na ovom području. Nakon tri ili četiri uvodne koordinacijske vježbe slijedile su vježbe ritma.

Učenici su sami zapisivali ritam, jer im se to činilo lakše. Notalni učenici s ritmičkim zapisima, a ostali s apstraktnim, uglavnom grafičkim. Prateći ritmovi bili su jednostavni, najčešće je jedan učenik na cajonu na bas udarao razdoblja, a druga dva su imala ritam (Slika 12).

Učenje ritmova s konkretnih skladbi započelo je kada su učenici poboljšali koordinaciju pokreta.

Slika 12: Ritmički uzorak. Izvor: Arhiva autorice.

Slika 13: Grafički zapis ritmičkog uzorka na Slici 11. Izvor: Arhiva autorice.

Pravilno i učinkovito učenje izvođenja skladbe odn. ritma je započeo memoriranjem, a zatim uz pomoć jednostavnog grafičkog zapisa. (Slika 13).

4. Proces učenja pjevanja

Svi su učenici imali iza sebe godine učenja pjevanja na redovnim satovima glazbene umjetnosti. Nije bilo potrebno posebno učenje pjevanja, konsolidirane su već poznate vokalne tehnike kod noviteta u izvođenju pjesama.

4.1. Izvođenje vježbi

Plan vježbi ostvario se tek kad je učiteljica stekla detaljan uvid u sposobnosti svih članova ansambla i shvatila njihovu ustrajnost u počecima učenja sviranja instrumenata.

Zajedničke vježbe počele su u listopadu. Izvodili su ih polako i sabrano, svaki sat izbornog predmeta.

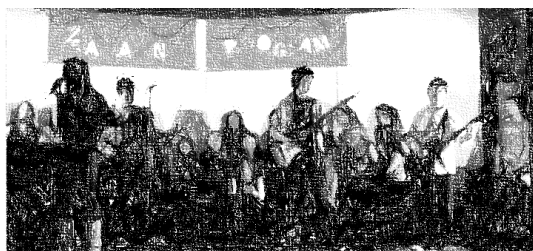
Prvo je svatko svirao pojedinačno, drugi su slušali, komentirali, obraćali pozornost na teže taktove i pokušavali poboljšati sviranje u svojoj izvedbi. Naravno, smetalo im je to što smo na početku svirali polako i što skladba nije imala nikakvu pravi oblik odn. beat, kako su se oni izrazili. Nakon uvođenja pevanja, ritmički instrumenti stigli su na red posljednji. Budući da su isprva uvježbavali samo dijelove, prvo najteže dionice prema učiteljičinim uputama, ukupna slika skladbe im se odmicala. Kad im je koncentracija pala zbog složenosti izvedbe, umjesto sviranja, svi su zajedno zapjevali pjesmu. Zatim su nastavili sporim tempom i zajedničkom svirkom.

4.2. Snimanje i samorefleksija

Kako bi vježbe bile još zanimljivije, snimili su se. Prvo samo zvuk kako bi se učenici mogli više koncentrirati na glazbu, a ne samo na sliku. Zatim su napravili i snimku slike. Na ovim snimkama bilo je zanimljivo, da mladi na snimci sebe teško prihvaćaju. No, konstruktivnom usporedbom snimaka prije i poslije, uvijek su otkrili da je napredak vrlo velik kod svih članova ansambla.

Samovrednovanje se odvijalo svaki sat, za svakog učenika. Utvrdili su da je njihova vlastita konstruktivna kritika najiskrenija, a ponekad čak i prestroga. Stoga su bila dobrodošla i mišljenja drugih članova ansambla koji su sudjelovali.

Članovi prvog ansambla iz predmeta ANI 2012/2013 (slika 14), u pozadini PZ Drumlca.

Slika 14: Nastup prvog ansambla NO NAME, OŠ Ivana Cankara, 2012/2013 Izvor: Arhiva autorice.

Svaka vježba odn. školski sat tako je postao jedinstvena avantura u kojoj su svi članovi upoznali proces stvaranja polifone izvedbe, svoje sudjelovanje i svoje novo otkrivene sposobnosti i talente.

5. Rezultati

Krajem godine trebalo je stati na pozornicu i u javnosti, ispred roditelja odsvirati program od šest skladbi. Svi su učenici bez iznimke suvereno nastupali, odsvirali i odpjevali program, kao da su to radili dugi niz godina, a ne samo 35 školskih sati. Nakon završnog nastupa, učiteljica ih je zamolila da ocijene nastavu i svoje sastanke.

Učenici su otkrili da je do stjecanja ciljeva važan i sam put - put učenja novih vještina i stjecanja novih iskustava. Put iskustvenog učenja i razvijanja talenta koje mogu iskoristiti u svoju korist u životu koji im predstoji. Ne radi se samo o učenju pevanja i sviranja instrumenta, već o znanjima i vještinama koje su apsolutno neophodne u životu. Otkrili su da su stekli odvažnost, kako ponekad živjeti izvan svojih granica i suočiti se s novostima posebno u smislu razvoja njihovog talenta.

Učenici su također otkrili da je bilo premalo sati za zajedničko stvaranje, premalo izvedbi, naučili su premalo skladbi i došli do najkonstruktivnijeg zaključka da su premalo vježbali.

Cilj učiteljice da u njihova srca svake godine ponovno posijem glazbeno sjeme, je postignut. Svake godine neki dolaze opet i hvale se da još uvijek pjevaju ili sviraju ovaj ili onaj instrument, čak upisuju glazbenu školu, te uvijek novim praksama i iskustvima zadržavaju usvojena znanja i vještine.

6.Literatura

- [1] Golden cajon reward 2017. Dostupno na:
<https://i.ytimg.com/vi/Z3dhfyS4JvQ/maxresdefault.jpg>, preuzeto: 21.4.2021.
- [2] How music touches the brain. Dostupno na:
[Anita Collins: How playing an instrument benefits your brain | TED Talk](#), preuzeto: 21.4.2021.
- [3] Strajnar, J. (2005). Svet ritmov, samoizdavaštvo.
- [4] Narodna. Čuk se je oženil .Dostupno na:
<https://vocaroo.com/17PIZ4zSmMp6>
- [5] Primjer osnovnih vježbi za početnike koji sviraju cajon. Dostupno na:
<https://www.youtube.com/watch?v=Sfc8rARLShk>, preuzeto: 3.5.2021